

בבית הכנסת "אהבת התורה - איש מצליח"
רחוב הרב עוזיאל 43 ב"ב.

שיעורו של מרן ראש הישיבה
רבנו מאיר מאזוז זצוק"ל

בית נאמן

יום רביעי כ"ח בתשרי התשע"ב

נושאי השיעור:

חידושים מתוקים ומיוחדים בפרשת השבוע - פרשת נח

מצות ציצית ותכלת

א. וישאו את התיבה ותָרַם מעל הארץ, האומר ותָרַם משנה משמעות. ב. מידות התיבה כנגד מה? ג. למה התורה פרטה את תאריכי מהלך ימי המבול? ד. כמה ימים יש בשנת חמה? ה. ויגברו המים על הארץ חמשים ומאת יום האם זה כולל את ארבעים יום של ירידת המבול? ו. כל אשר נשמת רוח חיים באפיו מכל אשר בחרבה מתו. רש"י אומר "נשמת רוח חיים. נשימה של רוח חיים". מה הוקשה לרש"י? ז. וימח את כל היקום אשר על פני האדמה, אות מ"ם של "וימח" רפויה. ח. תלית מצמר וציציתו מצמר. ט. מה נקרא 'צמר'? י. בגד עור. יא. כלאים בציצית בזמן הזה. יב. תכלת זה צמר שצבוע בצבע כחול. יג. התכלת בזמננו. יד. כמה חוטים מחוטי הציצית הם תכלת?

נושאי ההערות: א. כי תחבוט זיתך לא תפאר אחריו (דברים כ"ד, כ). ב. לא תפאר הפ' הפתח, למה לא קמץ? ג. אם אפשר לכתוב 'חטא' ללא א'. ד. חסון נגד שפעת. ד. תוחלת החיים של מי יותר ארוכה של האיש או האשה? ה. פת' ח וסג' ל זה שני דברים שונים. ו. הגאון רבי חיים בלעיש זצ"ל. ז. הרבה שמות לצאן. ח. האדמו"ר מראדזין ע"ה. ט. רבי יצחק אייזיק הלוי הרצוג ע"ה.

"ותָרַם", "ותָרַם", זה משנה משמעות

א. ¹ ויהי המבול ארבעים יום על הארץ, וירבו המים וישאו את התיבה ותָרַם מעל הארץ. (בראשית י"ז, יז). 'תָרַם' [הר"ש בקמץ חטוף] - התרוממה. 'ותָרַם' - הרימה אחרים. לכן הר"ש כאן בקמץ חטוף. לשים לב, יש חזנים שלא מדקדקים, 'ותָרַם', 'ותָרַם', זה משנה את המשמעות. ויש עוד מלה אחרת - 'וַיָּרַם' תולעים ויבאש (שמות ט"ז, כ). אבל שמה זה לא מלשון התרוממות, אלא מלשון רימה - 'וַיָּרַם' תולעים, השאירו את המן למחרת, ונעשה כולו תולעת ורימה. מה הניקוד שלה? הר"ש בקובץ, לא קמץ חטוף, וזה משמעות אחרת. צריך לדייק בניקוד, כל כך נפלא הניקוד הזה.²

מידות התיבה כנגד (נח)ש ו- (סמ)א-ל

ב. התורה נותנת פרטים, פרטי פרטים על המבול. באיזה יום נפל, אחר כך כמה ימים היתה תגבורת המים, מתי נחה התיבה, ומתי הגיע נח, ומתי חרבו המים, ומתי יצאו. בשביל מה כל זה? מה נפקא מינה? "מאי דהוה הוה". על מה שאמרה על מידות התיבה "שלוש מאות אמה אורך התיבה, חמשים אמה רחבה ושלושים אמה קומתה" (בראשית י"ז, טז) נתנו טעם יפה מאד (שמעתי אותו פעם ופעמיים, ופעם שלישית השבוע הזה), אמרו ככה: מה גרם לכל העוון של דור המבול? ס"מ ונחש. נחש זה בעצמו ס"מ, הוא נחש הוא שטן הוא יצר הרע, הוא הכל... הנחש הדבר הגרוע שלו זה האות ח"ת שבאמצע. רמזו את זה בדברי חכמים שאמרו (ב"ק דף כ"ג ע"ב) "ארס נחש בין שיניו הוא עומד". בנחש יש נו"ן ושי"ן זה השן, והארס של הנחש זה האות ח"ת האמצעית - ח"ת. ויש מוסיפים עוד נופך, 'נחש' שטן כל אחד יש לו בהתחלה שי"ן ונו"ן, זה השיניים, באמצע יש לך ח"ת וטי"ת. ארס נחש - החט [מלשון חטא] נמצא בין שיניו, בין השיניים - בין שי"ן ונו"ן של נחש, ובין שי"ן ונו"ן של שטן.³ עכשיו המלה

- שיעור זה נמסר ע"י מרן רבנו הגדול זצ"ל ביום רביעי כ"ח בתשרי התשע"ב בבית מדרשו בין מנחה לערבית. המערכת.
- פֶּאָר ענונים בישועה (תהלים קמ"ט ד') - לשון תפארת. "כי תחבוט זיתך לא תפאר אחריו" (דברים כ"ד, כ). 'לא תפאר' הפ' הפתח, למה לא קמץ? הרי תמיד 'תפאר', 'פאר', כולם בקמץ? אבל אני מלשון תפארת, אלא מלשון 'אל תטול תפארתו ממנו', אל תקח כל מה שיש, אלא תשאיר משהו בזיט, ובכרם תשאיר עוללות. לכן 'לא תפאר' הפ' הפתח. הפתח והקמץ באים לומר לך שזו משמעות שונה, אפילו שלכאורה הביטוי שלהם אצלנו דומה.
- אם תאמר לי 'חטא' כותבים עם אל"ף? יש לנו את הרמ"א בהלכות ראש השנה (סי' תקפ"ג ס"ב) שאומר לא לאכול אגוז בראש השנה, כי אגוז בגימטריא חטא. אבל אגוז עולה שבע עשרה וחטא עולה שמונה עשרה? אז יש תירוץ שאת האל"ף לא מבטאים, או שזה עם הכולל. אבל אני מצאתי ירושלמי בסוף מסכת יומא שכמה פעמים כתוב שם 'חטא' בלי אל"ף - 'חט', אז דברי הרמ"א נכונים. [הערת אחד מהקהל (רבי משה אדלר הי"ו): גם בתורה יש 'מחטא' ל" (בראשית כ' ו') בלי אל"ף. ואמר לו מרן זצ"ל: שם יש וי"ו, והוי"ו במקום אל"ף, אבל 'חט' בלי אל"ף זה חידוש, הרמ"א כתב גימטריא וזה חסר אל"ף.

למה התורה פרטה את תאריכי מהלך ימי המבול?

ג. פירשנו את מידות התיבה, אבל הפרטים של החדשים למה נכתבו? אלא היו כל מיני חוקרים גוים עוד מזמן אברבנאל שאמרו קשה להאמין שבני אדם חיו מאות שנים. להכחיש את התורה הם לא יכולים, התורה נותנת פרטים מדויקים כמה חי אדם הראשון וכדומה, תשע מאות שנה, ושמונה מאות ושבע מאות שנה. איך זה יכול להיות? יש לנו הסברים, הרמב"ם כותב (במורה נבוכים ח"ב פרק מ"ז) שרק האנשים האלה בלבד חיו הרבה מאד. ויש הסבר שמזג האויר היה הרבה יותר בריא מאשר היום, היום תחלופת מזג האויר גורמת בעיות,⁴ יש מחלות של קיץ, יש כל מיני דברים. לפני המבול (כתוב במדרש בראשית רבה פרשה ל"ד אות י"א והביא אותו המלבי"ם בראשית ט' י"ב) היו זורעים פעם בארבעים שנה, והיה יורד אז גשם וזה מספיק, הכל היה בסדר.⁵ לכן לעומת זה היו מאריכים שנים רבות. אבל הנוצרים אמרו כמו שיש בגמרא בחולין (חולין דף נ"ח ע"ב) "אמרי אינשי" שפעם הפשפש והפשפשי עשו מריבה, שבע שנים לא דברו אחד עם השני.⁶ אומרת הגמרא וכי הם חיים שבע שנים? הרי הם חיים יום אחד. "אלא בשני ידיהו" - בשנים שלהם. בשבילם כל חמש דקות

- יש חיסון של שפעת ואני לא עשיתי אותו. 'חיסון נגד שפעת' ראשי תיבות נחש... יש כאלה שהם חלו מזה. והסתדרנו עם זה [שלא עשינו], בשביל מה צריכים? לפעמים "שב ואל תעשה עדיך" (ברכות דף כ' ע"א). אבל יש כאלה שעושים.
- לכן התנאו ואמרו: מה הוא נותן לנו? טיפת מים שמוזרד לנו? לא צריכים אותה. ככה הגמרא בסנהדרין (דף ק"ח ע"א) אומרת שהיו אומרים דור המבול. מה החופזה הזאת? הם חשבו שהם מסתדרים בכך עצמם, והם לא יודעים שנשימת האויר וההליכה וכל הפרטים שיש לבן אדם, הכל מלמעלה. אבל הם היו רשעים.
- הגברת של הפשפש (נקרא לה פשפשת...) אמרה לבעלה: ככה פעם מצצת דם של בן אדם ולא הבאתי! ושבעשנים לא מדברים. בק'א בערית [ובארמית], ובלשון המשנה 'פשפש'.

הדלקת נרות	מוצ"ש	ר"ת
י"ח:	17:31	18:41
י"ט:	17:48	18:43
י"ז:	17:36	18:42
י"ח:	17:48	18:43

טוב, השנה של החמה של מאות שנים וחמשה ימים. אחר כך במשך הזמן ראו שעוד חסר, הוסיפו שש שעות⁹, אחר כך אחרי שנים רבות ראו שזה יותר מדאי, איחרו מעט. **שנת החמה בדיוק היא שלש מאות שנים וחמשה ימים וחמש שעות וארבעים ותשע דקות, ויש אומרים עוד יותר דיוק ארבעים ושמונה דקות וחמשים ואחת שניות.** עשו סימן 'מחנה אפרים'. איך כותבים את הרב מחנה אפרים בר"ת? **המחנ"א** - ה' - חמש שעות, מ"ח דקות, נ"א שניות. (כל זה נמצא בספר של הרב גנוט שיהיה בריא). לכן בזמן נח עדיין לא הגיעו לשנה המדויקת, היו עושים כמו בזמן פרעה (הרי נח היה לפניו), אז חמשה חדשים זה בדיוק מאה וחמשים יום - שבעה עשר לשני שבעה עשר לשביעי. **כמה אתה יכול ללמוד מהפסוקים של התורה, איך היו החיים, ואיך היו מסתדרים, הכל כתוב. רק תפתח את העיניים ותראה, 'מצות ה' ברה מאירת עינים'** (תהלים י"ט ט').

"נשמת רוח חיים" מה הוקשה לרש"י?

ה. כתוב כאן **"כל אשר נשמת רוח חיים באפיו מכל אשר בחרבה מת"** (בראשית ז', כ"ב). רש"י אומר **"נשמת רוח חיים. נשימה של רוח חיים"**. מה רוצה רש"י? המפרשים כתבו שלרש"י הוקשה "נשמת רוח" משמע רק בן אדם, הרי למי יש נשמה? רק לבן אדם. והפסוק ממשיך **"מכל אשר בחרבה"** - משמע חיות ועופות, וכי יש להם נשמה בכלל? אז רש"י אומר **"נשמת רוח"** לא הכוונה נשמה, אלא נשימה. אבל מחילה מכבודם זה לא הפשט. למה זה לא הפשט? כי רש"י לא הביא את ההמשך **"מכל אשר בחרבה"**, אם הקושיא כולה משם **"רש"י היה צריך לציין לה"**, ב', רש"י כותב דבר כזה בעוד שני מקומות, בתהלים י"ח (ט"ז) ובשמואל ב' בסוף (כ"ב, ט"ז). שמה כתוב [בתהלים] **"מגערת ה' מנשמת רוח אפך"**. ורש"י כותב שם **"נשמת רוח"** הכוונה נשימה. שמה לא שייך לומר אין נשמה, הרי מדברים על הקב"ה, מה שייך נשמה? אלא לא זה הפשט ברש"י. הקושיא שהם כתבו, כתובה באבן עזרא, אבל רש"י לא חלם עליה... רש"י הוקשה לו קושיא אחרת. יש לנו שני פסוקים **"ויפח באפיו נשמת חיים"** בפרשת בראשית (ב', ד), ובמקום אחר כתוב **"ואני הנני מביא את המבול מים על הארץ לשחת כל בשר אשר בו רוח חיים כל אשר בארץ יגוע"** (שם ו', י"ז). יש לנו או **"נשמת חיים"** או **"רוח חיים"**, מה זה **"נשמת רוח"**? הנשמה של הרוח¹⁰? רש"י מתרץ נפלא, **"נשמת"** כאן הכוונה נשימה, ורש"י קבע בדיוק **"נשמת רוח חיים"**. נשימה של רוח חיים. **רש"י הוקשה לו הכפילות "נשמת רוח". מה זה "נשמת רוח"? זה הפשט.**

"וימח את כל היקום אשר על פני האדמה" אות מ"ם רפוייה

ו. **"וימח את כל היקום אשר על פני האדמה"** (ז', כ"ד). הרבה שלוחי ציבור טועים במלת **"וימח"**, והיה חכם אחד שטעה לפני ארבע מאות שנה, כתב שהמ"ם דגושה. **ורבי שאול** אומר (בספרו לחם הבכורים בקונטרס "סלת למנחה" בפרשת נח, עמ' תל"ב במהדורת מכון "אורות הנאמן"). **"וע"ש בהערת מרן רבנו זצ"ל** שזו טעות, זה דבר חמור מאד. **"וימח"** פירושו נמחה. על מי אתה מדבר? על הקב"ה?! **"וימח" - מ"ם בלי דגש. 'יבן' - בנה, 'יפן' - פנה, 'ימח' - מחה.** אתה אומר **"יבן? לא, אלא בב"ת רפוייה, אותו דבר גם 'ימח'.** ולמה לא כותבים **"וימח"** בסגול? כי החי"ת גרונית והיא לא יכולה לקבל סגול, לכן הסגול נפתח ונעשה פתח¹¹.

9. כמו שמחשבים הנוצרים, כל שנה שלש מאות שנים וחמשה ימים. פברואר עשרים ושמונה יום, בשנה רביעית - שמתחלקת לארבע, כמו למשל 2012, שנה הבאה למנינים - חודש פברואר מוסיף יום אחד - עשרים ותשעה. למה? כי זה שנה רביעית. אלו הרבעים של הימים, כל שנה שש שעות. כפול ארבע זה יום.

10. גם לפי המקובלים שיש באדם חמש דרגות, הדרגה הפשוטה ביותר נפש, וגם לאומות העולם יש נפש, הדרגה הגבוהה יותר רוח. רבי יהודה פתאי היה מתעסק ברוחות, ואחד הרוחות אמר לו: אתה יודע, אתה זכית לרוח בשנת תרמ"ה, עליית דרגה וקיבלת דרגה כזאת. (הוא נולד בשנת תר"ט, והוא קיבל את הרוח אחרי כמה שנים, בגיל עשרים ושש). לנשמה מגיעים יותר מאוחר, לחיה"ה משה רבנו זכ"ה, ו'יחידה' רק המשיח. יש ככה דרגות. ואם תאמר איך אנחנו אומרים **"לנח" "לנח" "לנח"**, [נפש, רוח, נשמה, חיה, יחידה. שמזכירים את זה בתפלות כדבר שקיים אצלנו] אלא יש נפש של נפש, ורוח של נפש, ונשמה של נפש, דרגות בלי סוף. אבל כשאני מייחס נשמה לרוח, זה לא שייך. נשמה לרוח ורוח לנפש.

11. אצל התימנים תמיד כל הסגול פתח, ואנחנו לא ככה, לא עושים סגול פתח, ויש לנו הוכחה על זה. הסייעתא שלהם מהניקוד הבבלי. הניקוד הבבלי קדם לניקוד שלנו, אומרים שהוא קדם מאה שנה לפני הניקוד הטברייני, ושמה בניקוד הבבלי אין פתח וסגול, הכל פתח. אבל **לפי הניקוד שלנו שמקובל בכל ישראל, פתח וסגול זה שני דברים,** רק שהסגול הוא לא כמו צירי, הצירי מרווח יותר - את. **מה ההוכחה לזה?** תקח דוגמא **"מלך, 'עבד, 'יפן, 'דך, 'שכר,** כולם סגול סגול. ואם יש אות גרונית [בסוף המלה] הסגול נהפך לפתח במקום **"פסח" - 'פסח, 'צב, 'פשע,** בגלל האות הגרונית אתה חייב להאריך את המלה, ולכן הסגול נהפך לפתח. ואם

זה שנה, בכל חמש דקות עושים ראש השנה... אז טענו שבשנים הראשונות של בני אדם, כל רבע שנה זה נחשב שנה, אז תקח את השנים הרבות, תחלק אותם לארבע, זה כבר סביר. אדם הראשון חי תשע מאות שלושים - זה מאתים ושלושים שנים וחצי. ויש אומרים יותר מזה, כל חדש בשבילם זה שנה. אם ככה יפה מאד, אדם הראשון חי תשע מאות ושלושים, לחלק לשנים עשרה - שבעים ושבע וחצי. זה סביר, מה החידוש? מתושלח חי תשע מאות שנים ותשע, תחלק לשנים עשרה - שמונים שנה ותשעה חדשים, זה הכל. וטענו והתחזקו בטענות האלה. היו עקשנים⁷. כי הם אמרו איך אפשר שפעם חיו מאה ועשרים ומאתים ושלוש מאות? לא יכול להיות.

אבל הסתירה לכל דבריהם היא מהשנה הזאת של התיבה. התורה נותנת לך פירוט מפורט של כל החדשים של המבול, בשבעה עשר יום לחודש השני ירד המבול, **"ויגברו המים על הארץ חמשים ומאת יום"**⁸ (בראשית ז', כ"ד). אחר כך יש לך ארבעים יום [שנראו ראשי ההרים], ושבעה ימים [אחרי ששלח את העורב], ושבעה ימים [אחרי ששלח את היונה בראשונה], ושבעה ימים [אחרי שחזרה היונה עם עלה של זית], **"ובחדש השני בשבעה ועשרים יום לחודש יבשה הארץ"** (שם ח', י"ד). יש לך שנים עשר חדשים שלמים, והחדש לא חודש קצר של עשרה ימים. זה עוד **"רעיון"** שמישהו אמר לרבי חיים מבריסק. פרופסור אחד אמר שהחדשים של פעם היו עשרה ימים, אמר לו הרב: אני אוכיח לך מהתורה שהיה להם לפחות עשרים ושבעה ימים. הוא התפלל: מהתורה? הראה לו **"ובחדש השני בשבעה ועשרים יום לחודש"**. אתה בודק ורואה שלא נשתנה דבר. על כרחנו לומר שהיו חיים שנים ארוכות הרבה יותר משלנו. הרי נח חי תשע מאות וחמשים, מה תסבירו בנח? הרי השנה שהיה בה המבול היתה בת שנים עשר חודש וכל חודש שלושים יום! הוכיחו להם מפרטים פרטי פרטים.

כמה ימים יש בשנת חמה?

ד. ואני מוכיח עוד יותר מזה. [לגבי החשבון של ירידת המבול. עיין בהערה על כוונת הפסוקים בפרשה] כתוב בספר, שלפני שנים רבות היו במצרים חושבים שבשנה יש שלש מאות וששים יום בלבד. למה עושים את העיגול מחולק לשלש מאות וששים? תמיד אנחנו אומרים - והרמב"ם בהלכות קידוש החדש (פ"ו מהלכות קידוש החדש ה"ב) אמר משהו מעין זה [על מספר אחר. עיין בספר קובץ מאמרים ח"א עמ' רנ"ב] - כי המספר שלש מאות וששים (זה שאומרים "המעלות של הגלגל") יכול להתחלק לכל מיני חלוקות. אפשר לחלק אותו לשנים, לשלש, לארבע, לחמש, לשש, (לשבע, לא, שבע זה מספר עקשן...), לשמונה, לתשע, לעשר, לשנים עשרה. לחמש עשרה, לשמונה עשרה, לעשרים. מתחלק להרבה מאד. אבל הטעם האמתי כנראה לא ככה, אלא פעם במצרים חשבו שהשנה של השמש היא שלש מאות וששים. חלוקה פשוטה מאד. יש שנים עשר חודש, כל חודש שלושים יום. אחר כך הסתכלו על הנילוס, כי לנילוס יש חודש מיוחד שהוא עולה בו (בחודש תמוז), ראו שכל שנה הנילוס מאחר, שנה אחת למשל בעשרה בתמוז, שנה הבאה חמשה עשר בתמוז, שנה שאחריה עשרים בתמוז, אחר כך באב, באלול. מה קרה? טעינו. צריך להוסיף בכל שנה חמשה ימים.

7. אחת הטענות המטומטמות שלהם היו שהרי תוחלת החיים לפני מאה וחמשים שנה ברוסיה ובאמריקה היתה שלושים וארבעים שנה, רק היום תוחלת החיים הגיעה בבני ברק למשל שבעים וחמש שנים ושמונים שנה, והנשים חיות יותר. תוספות (בכתובות דף נ"ב ע"א ד"ה רצה) כתבו אחרת, כי בזמנם היתה מצוייה תמותה בזמן הלידה, היו הנשים מסתכנות בשעת הלידה. היום ברוך ה' בלידה יש כל מיני דרכים שרק אחד ממאה אלף אשה מסתכנת בלידה, רוב הנשים יוצאות בסדר. יש ניתוח ויש כל מיני דברים, לכן היום זה הפוך, היום תוחלת החיים (ככה ראתי שכתבו על בני ברק) גברים עד שבעים ושמונה, ונשים עד שמונים. סימן לדבר **"ואם בגבורות שמונים שנה"** (תהלים צ' י'), אל תקרי בגבורות' אלא **"בגברות"** שמונים שנה... [ועיין בחומש 'בית נאמן' ויקרא (כ"א, ב' ד"ה לאמנו)].

8. לפי האבן עזרא (בראשית ח' ג') והרמב"ן (שם ד'), וככה מפורש גם בזוהר (פרשת פינחס דף רנ"ח ע"ב), מאה וחמשים יום זה ביחד עם ארבעים יום של ירידת המבול. לא כמו רש"י שאומר שיש ארבעים יום של ירידת המבול ומאה וחמשים יום של תגבורת, אחר כך נסתבך מאד החשבון, פעם לירידה, ופעם להפסקה, ופעם לבריאת העולם. אמנם זה [פירוש רש"י] לקוח מהמדרש (בראשית רבה פרשה ל"ג), אבל אבן עזרא לא ראה את המדרש. והרמב"ן הסכים לו, הוא לא הזכיר אותו, אבל אמר שהפשט של הפסוק קשה לפרש ככה, לכן הסבירו אבן עזרא והרמב"ן שארבעים יום של ירידת המבול כלולים בתוך מאה וחמשים. **"ויגברו המים על הארץ חמשים ומאת יום"** (ז', כ"ד). ארבעים של הירידה, ומאה ועשרה של התגבורת, המים היו רותחים וגוברים, אחר כך התחילו לרדת. אז מה רואים בפסוק? שבשבעה עשר יום בחודש השני ירד המבול, וחמשה חדשים לאחר מכן **"תנח התיבה בחדש השביעי בשבעה עשר יום לחודש"** בדיוק חמשה חדשים - מאה וחמשים יום.

דברי התורה בעלון יהיו לרפואת מרת **שולמית** ברכה טובה תחי' בת הרבנית **אסתר** (חיה) **לויזה** ע"ה.

לע"נ אבי הישיבה חר"צ **רבי בנימין הכהן בן מבירכה** זצ"ל.

מתפרנסים. אחרי שהקהל שמעו את הדרשה הזאת, כל העולם כולו באו למחרת וקנו מהם את כל הצמר. הביאו עוד צמר, וקנו מהם. הביאו עוד צמר וקנו מהם עד שהתעשרו, "לשון חכמים עושר", ככה כתוב בגמרא (כתובות דף ק"ג ע"א).

מה נקרא 'צמר'?

ח. הלכה ב' יש מיני בדים שקוראים אותם 'כרמאן', ויש קוראים אותם 'כשמיר', והם נעשים מצמר עזים שנקרא בלשון הקודש 'נוצה של עזים'. רש"י כל פעם מדקדק "צמר" זה רק צמר רחלים, אבל העזים אין להם צמר, יש להם נוצה דקה, רש"י כותב "נוצה של עזים", והעולם אומרים צמר. לכן בן איש חי כתב ככה "נעשים מצמר עזים שנקראים בלשון הקדש נוצה של עזים", אין להם דין של צמר של הטלית, אלא דינם כמו שאר מינים, כמו צמר גפן, או משי או קנבוס, כי בכל התורה סתם צמר דוקא צמר רחלים בלבד, שהם הנקבות. או צמר אילים שהם הזכרים - "רחלים מאתים ואילים עשרים" (בראשית ל"ב ט"ז). אז אומר כאן הרב שהצמר שכשר מן התורה וחייב מן התורה בציצית אליבא דכולי עלמא, זה צמר או של רחלים שהם הנקבות, או צמר אילים שהם הזכרים, אבל של עזים נקרא נוצה בלבד. ולכן ירא שמים יעשה חקירה - כלומר יבדוק - בטליתות שקונה, שיש שהם נראים לכאורה כמו צמר רחלים, ולמעשה הם עשויים מצמר גמלים או צמר של עזים. או שהשתי או הערב אחד מזה ואחד מזה, זה גרועים יותר.

בגד עור

ט. הלכה ג'. בגד של עור פטור לכולי עלמא, דלא מיקרי 'בגד' אלא דבר שנארג. יש בו ארג - שתי וערב לאורך ולרוחב. השתי זה האורך, והערב זה הרוחב. עשיתי להם סימן בחוץ לארץ, אבל הסימן לא מועיל פה. בערבית רוחב נקרא "עורץ". אז "קרב" זה "עורץ", זה החוטמים של הרוחב. כאן יש להם סימן אחר, בערב אדם ישר, אז "ערב" זה חוטי הרוחב [כמו אדם ישר], ו"שתי" זה חוטי האורך. יש דעה אחרת, אבל זו הדעה המקובלת. (עיין בחומש בית נאמן ויקרא י"ג, מ"ח). אז בגד זה דוקא בגד שהוא ארוג שתי וערב, אבל עור או בגדים שעשויים מכל מיני דברים, מניילון וכדומה, פטורים לכולי עלמא אפילו שיש בהם ארבע כנפות וכו'.

כלאים בציצית בזמן הזה

י. הלכה ד'. חוטמים של פשתן, מן הדין פוטרים בבגד של שאר מינים, אבל אסור לתלותם בבגד צמר משום כלאים. ואם תאמר לי הרי התורה מתירה כלאים בציצית? ככה פשט התורה "לא תלבש שעטנז, צמר ופשתים יחדו. גדלים תעשה לך" (דברים כ"ב, י"א-י"ב), כלומר אם אתה עושה גדלים תעשה אותם צמר ופשתים. ויש עוד ראייה, הגמרא (יבמות דף ד' ע"ב) מביאה אותה, והיא ראייה נפלאה מאד, כתוב: "ועשו להם ציצית על כנפי בגדיהם לדורותם ונתנו על ציצית הכנף פתיל תכלת" (במדבר ט"ו, ל"ח). יש חכמים חשבו שתכלת זה צבע, אבל זה לא נכון, אם הוא היה צבע לא היתה התורה אומרת "תכלת", אלא אומרת "תכול" ¹⁶. והוא אומרת "תכלת עמרא הוא". מה זה תכלת? צמר שצבוע בצבע כחול ¹⁷. ומה התורה אמרה? "על כנפי בגדיהם לדורותם", התורה מחייבת אותנו כל השנה ללבוש בגד צמר? לא, בקיץ אם חם לך תלבש בגד פשתן, ואיך אתה שם עליו פתיל תכלת, הרי פתיל תכלת הוא צמר וזה כלאים? אלא מכאן אנחנו לומדים שהתורה מתירה כלאים בציצית. אבל מתי זה? דוקא כשאתה יודע ברור שזה תכלת, אבל אם אתה לא בטוח בתכלת, אי אפשר להתיר כלאים בציצית.

16. יש הרבה שמות לצאן, ויש גם גילים לשמות! אין דבר כזה בכל הבהמות. אבותינו גדלו הרבה צאן, אז היה להם שמות לכל דבר. העז כשהוא קטן נקרא גדי או גדיה, כשהוא גדול יותר שעיר ושעירה, כשהוא גדול יותר נקרא תיש או עז. תיש זכר ועז נקבה, השמות כבר שונים, כשהם קטנים לא ניכר כל כך ההבדל בין זכר לנקבה, לכן השם של הנקבה נגזר מלשון זכר. גדי - גדיה, שעיר - שעירה. "שעירה עזים תמימה נקבה על חטאתו אשר חטא" (ויקרא ד', כ"ח). אבל כשהם גדולים כבר יש להם הבדל גדול, תיש ועז, "עזים מאתים ותישים עשרים" (בראשית ל"ב, ט"ו). אותו דבר לגבי הכבש, כשהוא קטן - טלה וטליה. אמנם אין לנו 'טליה' בתנ"ך, אבל יש בגמרא "טלה וטליה" (מנחות דף ק"ז ע"ב). כשהם גדולים יותר, נקראים כבש וכבשה. כשהם גדולים יותר, כבר יש להם שמות שונים לגמרי - איל לזכר ורחל לנקבה. ויש שם כללי שכולל את כולם וזה 'שה'. 'שה' יכול להיות גם זכר וגם נקבה, גם כבש וגם עז, כולם נקראים שה, שנאמר: "שה תמים זכר בן שנה יהיה להם" (שמות י"ב ה'), "שור שה כשבים ושה עזים" (דברים י"ד ד'). ושם כללי שכולל את הכל - לא פרטי - נקרא "צאן". כל כך הרבה שמות. [וע"ע בספר אסף המזכיר ערך צאן].

17. כל הצבעים באים במשקל כזה - משקל פעול. אָדום, שָׁחור, יָרוֹק, צָהוב, כָּתום, סָגוֹל (אבל [כתום, סגול] אלו מלים חדשות), כולם אותו משקל.

18. ככה הגמרא אומרת "תכלת עמרא הוא". טעה בהם גדול, הרב קניבסקי ע"ה [הסטיפלר] ואמר שתכלת זה שם הצבע, ותיירך בזה קושיא. (בבוביך "חידושי תורה לאברכי כוללים" עמ' ה'). אז הערתי על זה לפני שנים באור תורה (סיון תשמ"ו ס"י ק"א) שתכלת זה לא צבע, תכלת זה צמר צבוע, צמר שנצבע תכול אתה יכול לומר, אבל לא תכלת.

לכן צריך להזהר מאד "וימח" צריך לומר הטעם כולו ביו"ד, והמ"ם בלי דגש. ברוך ה' לעולם אמן ואמן.

טלית מצמר וציציותיו מצמר

ז. ¹² [בן איש חי שנה ראשונה פרשת נח הלכה א'] ראו לכל רוא שמים להזהר בין בטלית גדול בין בטלית קטן ללבוש של צמר רחלים. טלית קטן קשה מאד ללבוש של צמר, אלא אם כן אדם שאין לו שום בעיה ¹³. אבא היה לובש צמר, אנחנו לא יכולים, טלית קטן עושים אותו מבד, אבל הציציות שלו מצמר, זה גם כן דבר טוב מאד. כשהציציות ממשי זה לא טוב, יש בהם ספק. כי הזריקה של המשי, לא נעשתה לשמה, אלא על ידי מכוונה. ויש אומרים: "תגיד למכוונה שתעשה לשמה". אבל המכוונה 'טמבלית', לא מבינה... זה לא כמו הציציות שאתה עושה אותם במו ידיך ¹⁴, לכן ציציות צמר חשובות מאד [וע"ע באסף המזכיר ערך ציצית א']. היה רב גדול בתנוס - רבי חיים בלעיש ¹⁵, שעליו סיפר לנו הרב שהוא היה הולך מבית הכנסת לבית הכנסת, ואם הוא רואה טליתות שיש בהם ציציות ממשי, הוא מוריד אותם, ועושה להם ציציות מצמר. "זכין לאדם שלא בפניו" (קידושין דף מ"ב ע"א), מחליף להם את הציציות, אבל הטלית נשאר איך שהוא. בתנוס כולם לבשו גם טלית ממשי וגם ציציות ממשי, אבל צריך ציציות צמר. לכתחילה ודאי בטלית עדיף צמר, כי יש דעה שצמר דאורייתא ומשי מדרבנן (ראה שו"ע סימן ט' ס"א וברמ"א שם וס"ו). ואם אדם יש לו טלית משי וציציות צמר, יכול לברך "להתעטף בציצית" כמו שמברכים על כל מצוות דרבנן, [ואם שניהם משי יש בהם ספק. עיין בבא"ח הנ"ל], אבל לכתחילה צריך שגם הטלית תהיה צמר וגם הציציות צמר, לפחות טלית גדול, על טלית קטן לא דברתי. ובוזה נמצא מקיים מצות עשה מהתורה, ויצא ידי חובתו אליבא דכולי עלמא. זו הסיבה שצריך ללבוש טלית של צמר. כשהבן איש חי דרש את זה, היו שני אחים בבגדאד שהיו מוכרים צמר נקי, "צמר רחלים", והיו בקושי

כדבריהם שקוראים את הסגול אה, אז למה החלפנו? אם מ'לך' אתה אומר מ'לך', ו'זבן' אתה אומר 'זבן', 'פסח' - 'פסח', 'דך' - 'דך', 'זך' - 'זך'. אז נכתוב 'פסח' סגול סגול, ונקרא 'פסח'. מה הבעיה? אלא מוכרים לומר סגול לחוד ופתח לחוד.

כיון שהם טוענים שזה הניקוד הבבלי, מצאתי לו סייעתא מהגמרא שלנו - תלמוד בבלי... בגמרא (ברכות דף ל"ב ע"א) כתוב "מבלתי יכולת ה' להביא את העם הזה" (במדבר י"ד ט"ז). "יכולת?" יכול מביעי ליה! מה זה "יכולת" לשון נקבה? ורש"י שם שתק. בחומש אמר "יכולת" שם דבר. "יכולת" לא פירושה שם תואר - יכולה, לא, "יכולת" הכוונה כח, כמו: "יבשות המים" (בראשית ח' ז) זה לא "יבשות", זה לא יבשה, אלא זה "יבשות", וככה גם "יכולת". אז איך הגמרא הקשתה קושיא כזאת "יכולת, יכול מביעי ליה?" אלא שהגמרא בבבלי קראה את הסגול כמו התימנים "יכולת ה'", ו"יכולת" זה נקבה, לכן היא דרשה שכביכול תשש כוחו כנקבה. ומקום שני בגדרים (דף כ' ע"ב, ע"ש ברש"י) כתוב על יששכר שמי גרם לו שיוולד? חמור גרם לו. יעקב אבינו בא מן השדה, "ותצא לאה לקראתו" (בראשית ל' ט"ז). איך ידעה שיעקב הגיע? החמור עשה נערה כזאת, וככה ידעה לאה שעכשיו הגיע יעקב. אמרה לו: "אלי תבוא", ואז כיון שהתכוונה לשם שמים, זכתה שיוולד ממנה יששכר שהיה חכם גדול. אז הגמרא דורשת "יששכר חמור גרם" (בראשית מ"ט י"ד) - חמור גרם לו, אבל גרם בסגול, צריכה הגמרא לומר "אל תקרי גרם, אלא גרם", והיא לא אמרה ככה. ואילו בזוהר (פרשת ויצא דף קנ"ז ע"ב) כתוב "חמור גרם. אלא תיקרי גרם, אלא גרם" אלא שחכמי הזוהר קראו גרם בסגול וגרם בפתח, לכן צריכים "אל תיקרי", אבל הגמרא שלנו קוראת אותו דבר, אז דעתם [של התימנים] מסתמכת על הניקוד הבבלי ועל הגמרא שלנו.

אבל כבר נקבע הניקוד הזה שפתח אה וסגול אה. [וע"ע בספר קובץ מאמרים ח"ב עמ' של"א]. ולא עושים כשביל ההבדל מצריי א' לא נכון, אלא הצירי אותו דבר כמו סגול, ההבדל הוא שהצירי תנועה ארוכה והסגול תנועה קצרה. [וע"ע בספר סנטס ליאיר בחידושי פרשת זכור].

12. שיעור זה נמסר ע"י מרן רבנו הגדול זצ"ל ביום שני כ"ו בתשרי התשע"ב בבית מדרשו בין מנחה לערבית. המערכת.

13. האדמו"ר מליובאוויטש היה מצוה לחסידיו, שגם טלית קטן יהיה של צמר. בא לו אחד פרופסור שחזר בתשובה, נדמה לי אברהם מיכאל הסופר, ואיך הוא חזר בתשובה זה גם חידוש. הוא היה חילוני, נסע לחוץ לארץ, אבל היה מדבר עברית. הרב שלהם שמה בקהלה הקטנה הוא היה בה נפטר. הלכו אליו ואמרו לו: אתה תנהל אותו. אמר להם שהוא לא דתי. אמרו לו: אין דבר כזה, אתה יודע עברית, אתה יודע להתפלל, אתה תהיה הרב שלנו! מה יעשה! אז הוא נעשה רב לאט לאט, אבל הוא היה תמיד "ככה ככה". אז הוא אמר: רבון העולמים, אם אתה רוצה שאני אחזור בתשובה, ואתה רואה אותי, תעשה לי סימן. אותו יום - ואולי אותו שבוע - ראה את רבי חיים גוטניק (אבא של יוסף גוטניק) הולך בדרך, הלך אליו וקירב אותו ונעשה חסיד כמו שצריך. והוא היה לו פצעים בגוף, אם הוא לובש צמר יש לו פצעים. הלך לאדמו"ר והוא בירך אותו, אמר לו: מכאן ולהבא לא יהיה לך פצעים! וכך היה, היה לובש צמר. אבל לא כל אחד יכול לעשות את זה.

14. היו נשים צדקניות בג"ר, וגם פה, כמו אמו של רבי מאיר חורי שהייתה בגיל מבוגר מאד - בגיל תשעים ומעלה, והייתה עושה ציציות כל הזמן. מביאים לה צמר, והיא עושה חוטמים לשם מצות ציצית.

15. רבי חיים בלעיש הוא היה רב ראשי, ונפטר בסיון תש"ז, לפני שישים וחמש שנה [ונקעת בשנת התשס"ז עברו שמונים שנה] ביום כ' בסיון. ואבא ע"ה היה אומר לנו ב"כ בסיון: "תקראו משניות למנותה". למה? מה הקשר? אמר לנו: כל פעם שהייתה בעיה ב"חברת התלמוד" [ישיבה בתנוס, שבה לימד מרן האיש מצליח זצ"ל], אני הולך אליו והוא פותר לי את הבעיה, והוא נפטר כבן שמונים וחמש, נולד בתרכ"ד.

התכלת בזמננו

יא. היום כמה שיש לנו הוכחות [על התכלת של מינון], עדיין לא הגענו למאה אחוז, עדיין יש מפקקים ומסופקים. הרב אלישיב לא רוצה ללבוש תכלת, אמר: אם אני אלבש תכלת, כל העולם ילבשו תכלת, והתכלת היום שעשויה מחלזונות יקרה מאד. בשביל לעשות ציציות תכלת צריך לפחות מאתיים שקל, ואברכים ילבשו תכלת בטלית קטן ובטלית גדול. מסכנים, כל הכסף שלהם הולך בעופות... יש אחד שפקפק על התכלת, אבל הוא מפחד לכתוב את השם שלו... כתב חוברת וקראתי ממנה קצת, דברים בטלים. הוא טוען שהחילזון של היום שלובשים אותו הרבה מאד זה ארגמן. [וראה לקמן תשובת מרן רבנו זצ"ל לזה]. היום החלזון הזה נפוץ מאד, ויש להם הוכחות רבות שזה החילזון האמתי. מצאו מעבדה מתקופת בית שני [עם החלזונות האלה], מצאו עדויות מרומי ומיוון, והוא נקרא "פורפירא" בגלל זה. למה התכלת נתבטלה מן העולם? בגלל שהרומאים היו קנאים לצבע הזה, אמרו: זה צבע של בני מלכים, ישראל לובשים תכלת, משמע שהם מחזיקים את עצמם כבני מלכים. אז יש מי שאמר שנגזרה גזירה על התכלת, מהחורבן לא לובשים תכלת. זה לא נכון. הגמרא מספרת בסנהדרין (דף ע"ב ע"א) שבימי רבא היו לובשים תכלת. "זוג בא מרקת" - זוג תלמידי חכמים באו מטבריה (טבריה נקראת רקת ביהושע י"ט, ל"ה), "ותפשו נשר, ובידם דברים העשויים בלוז" - זה החלזון. "בזכות הרחמים ובזכותם יצאו בשלום" - כלומר נעשה להם נס שהרומאים הגיחו להם, לא הרגישו בהם, תפסו אותם ושחררו אותם. (מה זה נשר? הסמל של רומי²⁰). רבא היה אחרי החורבן, מאתיים ושלוש מאות שנה אחרי החורבן, ולבשו תכלת. אבל מרוב הגזירות והרדיפות נתבטלה התכלת. הרמב"ם (פ"ב מהלכות ציצית ה"ט) מדבר על התכלת כדבר לא ידוע, גם השאלות דרב אחאי גאון דיבר על התכלת כדבר לא ידוע. לפני מאה וחמשים שנה קם תלמיד חכם גדול, קראו לו **האדמו"ר מראדין** - רבי גרשון ליינר, הוא היה אדמו"ר והיה חכם גדול²¹, והוא טרח וחיפש את התכלת עד שמצא אותה. אבל התכלת שהוא מצא לא היה בדיוק, הוא מצא כמה סימנים בתכלת לפי תוספות ולפי מקורות, כתב שלשה ספרים על התכלת. אחד שמו **"שפוני טמוני חול"**, אחד שמו **"עין התכלת"**, ועוד ספר **"פתיל תכלת"**. הספר הראשון, התכלית שלו תחפשו את התכלת, מצוה לחפש גם היום. בשני הוא אומר "מצאתי את התכלת". ובשלישי הוא מתרץ למקשים עליו על התכלת הזאת. אמרו: הוא מצא את התכלת? הרי איפה הוא מצא אותו? בים אחד באיטליה, אבל כתוב שנמצא אצל זבולון (מגילה דף ו' ע"א). אמר להם: החלזון הזה הלך בגלות, הרבה דברים כתוב בגמרא (סוטה דף מ"ח ע"ב) שהיו בארץ ישראל והלכו. אחר כך אחרי חמשים-שישים שנה בא חכם אחר, **רבי יצחק אייזיק הלוי הרצוג ע"ה** שהיה רב ראשי בארץ ישראל²², והוא משער שהתכלת הזאת [של

19. אם יש לך קושיות, תכתוב: תיבת דואר פלניתי, יש לי שאלות, תענו לי. לא, הוא מפחד... משום שכל המטרה בעונות היום רק להילחם אחד בשני, מישהו יש לו הצלחה בספר אנציקלופדיה של הלפרין? קמים עליו ומדברים עליו. **מישהו יש לו הצלחה בסדור? קמים על הסדור.** ככה הטבע של בני אדם, "אדם לאדם זאב".

20. הנשר הזה כתוב בתורה "ישא ה' עליך גוי מרחוק מקצה הארץ **כאשר ידאה הנשר**, גוי אשר לא תשמע לשונו" (דברים כ"ח, מ"ט). למה לא תשמע לשונו? כי **בגלות בית ראשון הבעלים דברו ארמית וזה דומה לעברית, ואילו בבית שני הרומאים האוריים דברו שפה אחרת לגמרי, "אשר לא תשמע לשונו"**. זה "ידאה הנשר".

21. **האדמו"ר מראדין** הוא היה חכם בגמרא וחכם ברפואה, היה כותב 'רצפטים'. באים אליו חסידים והוא כותב 'רצפט'. מי מקבל 'רצפט' של אדמו"ר? יש רוקח אחד חסיד שלו שהוא נותן. ואמרו שכמה נסים נעשו על ידי הרצפטים שלו, אפילו יכתוב מים עם סוכר זה מספיק... האדמו"ר כתב וזהו. אז הוא עשה שני חיבורים. חיבור הראשון **"סדר טהרות"**. מה זה סדר טהרות? הוא אמר למה לסדר טהרות - המסכתות האלה כלים ומקוואות וכו' - חסר גמרא? אני אעשה להם גמרא! אבל לא גמרא משלו, אלא הוא ליקט אותה מכל התלמוד. על כל משנה שיש עליה גמרא בבלי ירושלמי ותוספתא, ריכז אותה על המשנה. מה רע בדבר הזה? אבל יש שהתנגדו לו. אמרו: ברבות הימים ישכחו שאין גמרא, ויחשבו שזה גמרא מקורית של רב אשי. מה ישכחו? אז אמר: אני אכתוב בכל עמוד "זו גמרא מלוקטת", "זו גמרא מלוקטת". תעזבו אותי, אבל ככה יש טבע בבני אדם, משונה. הלך לרבי יוסף שאול נתנון שהיה חכם גדול והוא למד אתו. אמר: אה, אתה חסיד ואתה יודע ללמוד גמרא? "הושיעה ה' כי גמר חסיד" (תהלים י"ב, ב') - שהחסיד יודע ללמוד גמרא... "כי גמר חסיד". ואחר כך עשה עוד דבר שהרעיש את כל העולם, חיפש עד שמצא את התכלת.

22. **רבי יצחק אייזיק הלוי הרצוג** הוא לא למד בבית ספר, לא למד באוניברסיטה, אבל הוא שלט

האדמו"ר] היא לא זאת, אלא אמר שיש תכלת אחרת, ויש לו הוכחות. אבל גם על התכלת שלו חלקו עליו. **ובדור הזה יש הוכחות אחרות שהתכלת האמתית זה מה שמוכרים היום, התכלת הזאת היא נשארת, לא נמחקת**²³.

אין קשר בין התכלת לארגמן

יב. עכשיו מה כותב בעל החוברת המפקפקת? שהתכלת של היום זה ארגמן. לא יעלה על הדעת. ארגמן הצבע שלו אדום. ככה הרמב"ם כותב בהלכות כלי המקדש (פ"ח מהלכות כלי המקדש ה"ג) שארגמן הצבע שלו אדום. וככה רש"י כותב "ודם ענבים סוטה" (בראשית מ"ט, י"א) - האשה לובשת בגד ארגמן שצבעו דומה ליין, ארגמן זה אדום. וככה כתוב בפסיקתא רבתי (פרשה כ'), משה רבנו שאל את הקב"ה, אמר לו: אני לא מכיר צבע ארגמן. אמר לו: חכה, עוד מעט תראה קבוצות של מלאכים. עברה קבוצה של מלאכים לבושים אדום, ואמר לו: זה ארגמן. דעת הראב"ד (ע"ד הרמב"ם שם) שארגמן זה מחובר מכמה מינים²⁴, אבל דעתו דעת יחיד, הרמב"ם, ורש"י והמדרשים מוכיחים שארגמן זה אדום²⁵. סתם לחפש עלילות. אם אתה בטוח בדבריך, תחתום את השם שלך, הוא אומר: "אחר המחילה רבה, ולעניות דעתי הקלושה והקדושה... אחר הקדה חמש מאות, נראה לי שזה ארגמן", הוא בעצמו יודע שהוא כותב סתם דברים בטלים... כיון שכותב דברים בטלים, אז מה אכפת לו לכתוב בעילום שם? אין שום כתובת ושום דבר. לא ככה עושים. **אדם אמתי לא יפחד**. "ואדברה בעדותיך נגד מלכים ולא אבוש" (תהלים ק"ט מ"ו). **ובכל זאת, כיון שיש עדיין ספיקות וספקי ספיקות קטנים, אנחנו לא סומכים על זה לעשות שעטנז בבגדים שלנו, כי לא בטוח שזו התכלת האמתית.**

כמה חוטים מחוטי הציצית הם תכלת?

יג. ויש עוד ספק בתכלת, יש שלש דעות של ראשונים. דעה אחת דחוייה, ועוד שתי דעות. **דעת רש"י ותוספות** (במנחות דף ל"ח ע"א) שצריך להיות בתכלת ארבעה מול ארבעה, ארבעה חוטי תכלת וארבעה חוטי לבן, והוכיחו שזה לא נכון. ויש דעת הראב"ד ודעת הרמב"ם (פ"א מהלכות ציצית ה"ה). **הראב"ד** אומר פתיל תכלת הכוונה חוט כפול, דהיינו שלשה חוטים לבן וחוט אחד תכלת, (חציו מכאן וחציו מכאן), והרמב"ם אומר: שבעה לבן ואחד תכלת [כלומר חצי חוט]. ויש מקורות רבים לכאן ולכאן. **האר"י** תפס כמו הרמב"ם (שער הכוונות דף ו' ע"ב). **הגר"א** כתב פעם אחת כמו הרמב"ם ופעם אחת כמו הראב"ד (עיין בספר פתיל תכלת עמ' 104). יש חכם אחד שמו **רבי יצחק ברנד**, אומר שדעת הראב"ד נכונה. אמרתי לו: לא תחלוק על הרמב"ם, אין לנו כח לחלוק על הרמב"ם, לרמב"ם יש מקורות שאין לנו. אם הרמב"ם סובר כך, והאר"י סובר כך, והגר"א פעם אמר כך. וגם פשט הכתוב "פתיל תכלת" הכוונה פתיל אחד, חוט אחד חציו לבן וחציו תכלת, כתבתי לו עוד טעמים. והבאתי לו ראיה יפה מאד מרש"י בסוף פרשת שלח לך, הוא אומר

בתשע שפות, ידע לדבר בתשע שפות, היה לו מוח מיוחד. קיבל תעודת ד"ר באנגליה, שבזמנו לא היה עוד יהודי אחד עם המעלה שלו - הד"ר שלו - רק עוד אחד כמוהו. איך הוא למד? היה לו מוח מיוחד. **הרב עובדיה** (שיחיה) משבח אותו מאד, אמר: יש לו תשובות בספר היכל יצחק, כל כך ישר, כל כך אמתי, חריף ומבין. אבל יש לו בעיה שהוא לא יכול לפסוק, האשכנזים מפחדים לפסוק, כל דבר אולי ואולי... מרוב החרפות הם לא יודעים מה ההלכה. **צריך ללמוד ולחתוך, ללמוד בבית יוסף איך הוא כותב "ולענין הלכה כיון שהרי"ף והרמב"ם הכי סביר, הכי נקטינן"**. **חותכים דברים!** הוא היה חריף מאד. היה מביא אליי את כל הרבנים החרדים - למרות שהיה רב ראשי לישראל - והם באים יום ששי, יושבים ביחד ודנים, אבל לפסוק הוא לא פוסק. אז הוא קיבל דוקטורט על התכלת.

23. יש אחד שרוצה להוכיח מהגמרא והרמב"ם שכל צבע שהוא כחול אם הוא נשאר לעולמים זה נקרא תכלת, לא יתכן. כתוב "חלזון", כתוב תנאים. ולמה לא עשו את התכלת הזאת כל הדורות? חסר להם צבע שיעשו לו משהו שלא ימחק? לא יתכן, כתבתי לו פעם או פעמיים, אם הוא קיבל או לא קיבל אני לא יודע.

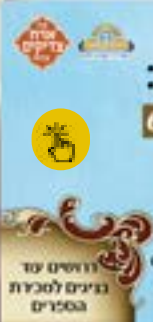
24. הוא עשה דרשה במלת "ארגמן" מסברא, עשה את זה "ארג ג' מין" - ארוג משלשה מינים. או משני צבעים, כי "ארגמן" בארמית "ארגווא" או "ארגוני", והראב"ד עשה לה פירוש "ארג גוני" - ארוג משני גוונין. [וע"ע בספר מגדולי ישראל ח"ב עמ' כ"ח].

25. **שאלה מהקהל:** אבל ארגמן זה רק קרוב לאדום. **ואמר לו מרן זצ"ל:** אין הכי נמי, אבל הצבע הזה [של התכלת] הוא לא אדום בכלל. אז מה טוען החכם הזה? זה ארגמן! זה לא ארגמן, זה דומה לצבע של מן...

מוקדי מכירת ספרי מכון אורח צדיקים ברחבי הארץ:

מוקד מרכזי מושב ברכיה מוסדות "חכמת רחמים" 08-6727523 / 9105* שלוחה 6

חברות	יזמים	קריית נת	באר שבע	תל אביב
• הרב יואל חזק	• הסמירה הספרדית רח	• מחשבה טהורה 050-4122763	• רחוב דושיה שבט 79, שכונת בלית 050-3020644	• בתאום עם המוקד בברכיה
• הרב חנה כהן	• נבעת שאול רח' קהתי	• תחנת חוריה 08-4750641	• ישיבת "כסא רחמים" רח' עסיאל 26	• רחוב זלמן שניר 053-3537692
• 050-410-4217	• 054-844-9460			• רחוב הירש 054-8063203

אבל אסור לתלות אותם בבגד צמור מטעם שאין לנו תכלת ברור. אבל יש אומרים שאין לתלות חוטי פשתן אפילו בבגד של שאר מינים שאינם צמור, כי יש צמור שנראה משי, ויבואו לשים בו ציצית פשתן, לכן נוהגים לא להטיל חוטי פשתן לגמרי בשום טלית בעולם. אפילו שפשתן יכול לפטור בכל הבגדים חוץ מצמור, אפילו הכי עושים רק חוטים של צמור. אז כל בגד ארוג שיבוא לפניך ואתה רוצה לשים בו ציצית, תשים רק ציצית של צמור בלבד. ברוך ה' לעולם אמן ואמן.

בשם רבי משה הדרשן למה יש שמונה חוטים בציצית? כנגד שבעה ימים שהיו ישראל מהיום של מכת בכורות עד קריעת ים סוף, שמונה ימים היו²⁶. אומר רש"י לפיכך לובשים חוט אחד של תכלת כנגד מכת בכורות, כי שיכול - בר מינן אדם שהוא שכול - התרגום שלה 'תכלא'. ו'תכלא' זו תכלת, מכאן אתה לומד שחוט אחד תכלת ואחר כך לבן. הרי כמה לילות מתו הבכורות? רק לילה אחד. אם כן מרש"י [הזה] משמע כמו הרמב"ם שאחד תכלת ושבעה לבן. השבוע ראיתי שבספרי (הובא בילקוט שמעוני פרשת שלח לך) כתוב שלשה חוטים לבן ורביעי

תכלת, משמע כמו הראב"ד, וצריך לעיין בזה. אבל אפילו יהיה ככה, לרמב"ם ישעלמה לסמוך. לא נדחה דעת הרמב"ם ודעת האר"י. אחרי הכל אנחנו יש לנו ספק, "שב ואל תעשה עדיף", כשיש לך ספק אל תעשה יותר מדאי, תעשה חוט אחד. אבל כל זה רק לעשות לכתחילה, שאפילו תימצי לומר שהחוט הזה הוא לתכלת, מותר לך לצבוע. מותר לך אפילו לקחת חוטים של ציצית ולעשות אותם אדומים, כל הצבעים כשרים (עיין בספר השיעור ח"א - תשע"ו, עמ' ש"ה), אז לא הפסדנו כלום. אבל לסמוך על זה ללבוש כלאים בציצית - אסור ללבוש. לכן חוטים של פשתן בכל המינים פוטרים,

26. הרי לא היו שמונה ימים מימיו ראשון של פסח ועד שביעי של פסח? תירצתי את זה יפה מאד. יש חכם (בעל המקנה בקידושין דף ל"ז ע"ב) שכתב שעד מתן תורה הלילה היה שייך ליום שלפניו, כמו: "בארבעה עשר יום לחודש בערב תאכלו מצות" (שמות י"ב, י"ח). אז מתי מתו הבכורות? בלילה חמשה עשר זה שייך לארבעה עשר. אחר כך יש לך ט"ו, ט"ז, י"ח, י"ט, כ', כ"א, יש לך שבעה ימים כולל שביעי של פסח, והלילה הראשון של בכורות [יחדיו שמונה].

במלאת 26 שנה לפטירתו

למור הגאון האדיר, אביר העיין, עמוד התורה וההלכה, שמסר נפשו להרבצת התורה, חיבר חיבורים רבים וזכה להעמיד תלמידים הרבה

משה לוי

רבי

ההילולא תתקיים א"ה

ביום רביעי י' חשוון

בשעה: 18:45

בבית"כ "יוסף דעת"

רח' אמרי חיים 26, בני ברק

ישאו דברים:

מרן הראשון לציון הגאון הגדול

דוד יוסף

הרב

הרב הראשי לישראל שליט"א

הגאון הגדול

רבי שבתאי לוי שליט"א

רבה של רמת אהרן וראש מוסדות הליכות פתח

הגאון הצדיק חכם

רבי ניסים בן שמעון שליט"א

ראב"ד תל אביב

רבנים ואישי ציבור נוספים

הרה"ג רבי יוסף לוי שליט"א

בן מוה"ד

העלייה לציון הרב זצוק"ל בבית העלמין פוניבז' בני ברק

ביום חמישי י"א מר חשוון בשעה 13:00

עזרת נשים פתוחה

מיל: bait.neheman@gmail.com | טלפון: 08-6727523 | 052-7130554

5

לחסינות, להפצה, להנצחות ולקבלת העלון לפנות לפקס 077-3179532 <<<

ראש ישיבת לבנימין אמר - ברכיה

ויחל נח איש האדמה ויטע כרם (בראשית ט', כ').

אחרי ש'יצאו נח ובניו מהתבה, התחילה פתיחה חדשה לעולם. הקדוש ברוך הוא צוה על נח לצאת מהתבה, ונח נטע כרם כדי לחזור ולישב את העולם. מתוך אחריות שאי אפשר שהעולם ישאר שומם. אִנחנו צריכים ללמד מהו לחיים, אם אדם עשה טעויות, אסור לו להשאר באותו מקום, אלא צריך תמיד להתקדם הלאה.

בספר הברית מדובר על השמחה שאדם צריך לשמוח ושאסור לדאג. והוא אומר, על מה אדם דואג? אם על העבר, הרי אי אפשר לשנות. אם זה על העתיד, למה אתה מצטער עכשיו? זה הזמן לחקו, לעבוד ולהשתדל ולא לדאג. לא להיות תקוע במחשבות. אדם ששומח הוא עובד יותר טוב מאשר אדם שדואג לעצוב. גם כאשר האדם רגוע הוא חושב יותר טוב, כשהוא בלחץ הוא לא מוצא פתרונות כי הראש שלו עסוק, אבל כשמוריד מעצמו את הלחצים והוא רגוע, יכול למצוא פתרונות לבצית שלו.

זֶה מֵה שֶׁנֶּחֱזַק עֲשֵׂה, יָדַע לְהַמְשִׁיךְ לַמְּרוֹת הַמְּבוּר, וּלְבָנוֹת אֶת הָעוֹלָם מִחֹשֶׁ. צִרְיָה לְהִבִּין מֵה הִיא הַמְּבוּר. זֶה לֹא הַצּוֹנָאִי שֶׁהִיא בְּתַלְמִיד וְבִאִיִּים שֶׁם שֶׁנֶּהְרָגוּ מֵאָה שָׁשִׁים אֶלֶף אִישׁ, בְּמִבּוֹל עוֹלָם שֶׁלֹּם נִמְחָק; וְכַחֲדוּ כֻלָּם; וְנִשְׁאָרוּ רַק נָח וְאַשְׁתּוֹ, שְׁלוֹשֶׁת בְּנָיו וְנוֹשְׁתֵיהֶם. לְפִי הַמְּדַרְשׁ גַּם עוֹג מֶלֶךְ הַבָּשָׂר נִצֵּל עַל יְדֵי שִׁרְחָן עֲלֵיו נַח. זֶה הֵא שֶׁנִּשְׁאָר מִהֶדָּר, כֹּל הַשָּׂאֵר נִמְחָק. אֲדָם כְּמוֹ נַח הִיא עֵשֶׂל הַלֵּכֵן לְדֹאקוֹן, הָרִיוֹת כֹּל הַיּוֹם בְּמִשְׁחָה, לְכַבּוֹת וְלִהְתָּאֲנָח. אֲבָל נַח לֹא עָשָׂה כָךְ, כִּנֵּה וְנִטַּע וְהִמְשִׁיךְ, וְהָיִים לְכֹל בְּנֵי נַח, הָעוֹלָם קִים בְּצִנּוּתוֹ.

גם רבי עקיבא לא התיאש. חזר בתשובה בגיל ארבעים, הלך ללמד תורה במשך עשרים וארבע שנים, וזכה להעמיד עשרים וארבעה אלף תלמידים. אחרי כל השנים הללו, נפטרו לו כל אלפי התלמידים בפרק זמן של כמה שבועות בין פסח לעצרת. ומה עשה רבי עקיבא? לא התיאש, הלך לרבותינו שבדרום, למד אותם תורה, מהם מצוהה כל התורה כלה ומהמים שלהם אנוחין שותים. אם זה רבי שמעון בר יוחאי שכתב אז הזהר, אם זה מה שאמר רבי יוחנן (סנהדרין ק"ו ע"ג): סתם משנה בר מאיר, סתם וסופסתא רבי תנחומא, סתם ספרא רבי יהודה. סתם סתם רבי שמעון, וככל על פי תורתו של רבי עקיבא.

גם הגאון רבי שלמה יוסף כהנמן זצ"ל מ"סד ש"יבת פוניבז' הקים את שיבתו בעיירה פוניבז' אשר באיחופה, והיא נחרבה בימי השואה. הוא לא התלאש, הגיע בנסי נסים לארץ ישראל, ושם הקים בעמל וזיע רב מחדש את ישיבת פוניבז' בעיר בני ברק.

זה מוסר השכל שבשילנו. כל אדם עובר משברים בחיים, עליות וירידות, לכל אדם יש את החבילה שלו, אבל אסור להשבר מזה! העצב בא מצד היצר הרע, מסטרא אחרא! צריך אדם לשמוח ולהסתכל תמיד קדימה. על העבר אין מה להתעצב, מה שהיה היה. מה אפשר לעשות? להצטרע? להיות בדכאון? זה לא עוזר כלום! צריך להמשיך קדימה, לשפר וליעל את הברים. לעשות זאת מתוך שמחה. איך השכינה שורה על האדם כל מתוך שמחה (שבת דף י"ב, ע"ב). את זה לומדים מנחם, למרות מה שחווה וראה, התקדש קדימה, ונעשה ישרה לעולם.

רק חבל שאת ההתקדמות שעשה, לא עשה בדרך טובה. הפסוק אומר: "ויחל נח איש האדמה" (בראשית ט, כ'), ואומר רש"י, נעשה כלו חליו. נכון שצריך לישב את העולם, אבל למה על ההתחלה לנטע גפן? היה צריך לשתול חטים ושעורים ושאר דברים, ואחר כך גם נח כרם ענבים. בגלל שהתחיל עם יין, גרם לעצמו להיות חליו.

בספר משלי יש הרבה פסוקים בגיגית היין, כמו: "לץ היין המה שכר וכל שגה בו לא יחכם" (כ', א'); או: "תגו שכר לאובד ויין למרי נפש" (ל"א, ו'). ועוד. אוי למי שמתמכר לסטה המרה, ה' ישמר. אומר המדרש (תנחומא פרשת נח אות ז'): קדם שישתה אדם מן היין, הרי הוא תם ככבשה זו שאינה יודעת כלום, וכרכל לפני גוזזיה נאמלה. שתה כהן, הרי הוא גבור כארי ואומר אין כמותו בעולם. כיון ששתה יותר מדי, נעשה כחזיר ומתלכלך במי גרלים ובדבר אחר. נשתכר, נעשה כקוף עומד ומרדף ומשחק ומוציא לפני הכל נבלות הפה, ואינו יודע מה יעשה. וכל זה ארע לנח הצדיק. מה חנ הצדיק שהקדוש ברוך הוא פרש שבוו כר, שאר בני אדם על אחת כמה וכמה.

לְשִׁתּוֹת כּוֹס אַחַת זֶה בְּסֹדֶר, אָבֵל לֹא לְשִׁתּוֹת יוֹתֵר מִזֶּה. וּבִכְרֵט אִם אָדָם יוֹדֵעַ שֶׁיֵּין מִשְׁפִּיעַ עָלָיו, לֹא יִכְנִיס עֲצָמוֹ לָזֶה. וְגַם אִם לֹא מִשְׁפִּיעַ עָלָיו כָּל כֵּךְ, יִכּוֹל לְשִׁתּוֹת אָבֵל לֹא יִפֹּל עֲצָמוֹ בַּטֶּפֶה הַמֵּרֶה, לֹא יִתְרַגֵּל בּוֹ יוֹתֵר מִדִּי.

גם בסעדת מצוה שמתר לשנות, ואין שמחה אלא בבשר ויין, מכל מקום לא יפריז בשתיה. אני ראינו אנשים ששתו בהם, ואחר כך התבזו והשתטפו, והיה צריך לקחת אותם לבית שלהם בכה. אדם צריך לשתות כמה שיכול לשאת, מי שלא יכול לשאת הרבה שלא ישתה יותר ממה שיכול.

הַמְדַּרְשׁ מִסֵּפֶר (תַּנְחוּמָא פִּרְשֵׁת שְׁמִינִי אוֹת י"א), שֶׁהִיא אֶדָם אֶחָד שֶׁהִיא שׁוֹתָה יַיִן יוֹתֵר מִדִּי, וְהִיא מִתְבָּהָ בְּשׁוֹק, הִיוּ זוֹרְקִים עָלֶיהָ אֲבָנִים וְחֹל, וְצוֹחֲקִים מִמֶּנּוּ וְקוֹרְאִים עָלֶיהָ בְּקוֹל: "שְׂכוֹר!"

שכור!" בגו שהיה תלמיד חכם, היה מתבזה "ושואל את נפשו למות", כלשון המדרש. פנה לאביו ובקש ממנו: "אבא, אמןם קשה לך להפסיק לשנות, אין לי בעיה שתשתה בבית, אני אספק לך את היין הכי מבחר שיש במדינה, אבל העקב אל תצא להתבזות ברחובות". אחרי הרבה תחנונים נענה האב להפצרותיו, והבן כל יום היה מספק לו בקבוקי יין.

בקר אחד לאחר לילה גשום, אותו תלמיד חכם יצא בבקר להתפלל שחיות בבית הנקנט, והנה באמצע הדרך כאשר עבר דרך השוק, ראה שם אספה של הרבה ילדים והמולה רבה. רצה לראות אם יכול לעזר, ולהתפעלתו ראה שלולית ענקית, בתוכה שוכב שכור זרוק עם ההקבוק שלו בפה, כל הילדים זורקים עליו אבנים ובזו, והוא מלכלך מכף רגל ועד ראש. לאחר שראה את המחזה הזה, אמר בלבו: 'הנה זה הזמן מתאים להביא את אבי שיראה את הבזוי הזה, אם יראה אולי יפסיק עם היין, הרי ככה הוא היה נראה פעם וזה לא נעים לראות כך'. מיד נשא אביו צעדי, ונר לביטו להביא את הבזוי. אמר לאביו: 'אבא, בא תראה מה קורה בחוץ, ותבין למה לא טוב לשותות'. ראה האב את המחזה, התקרב למקום, ואז נגלה לעיניו המרא. אדם אחד זרוק עם הקבוק, כלם צוחקים עליו וזורקים עליו אבנים וחול, והוא לא חלי ולא מרגיש. אמר הבן: 'הנה אבא, מהיום והלאה תפסיק לשותות יין, תראה מה קורה אחרי ששותים!'. נגש האב לאותו שכור, לחש לו כמה מלים, ואחר כך התחיל לנענע אותו ולנסות לשמוע מה הוא עונה לו. הבן ראה ולא הבין מה קורה לאביו, אולי הוא רוצה להחיות את השכור?... אחר כך שאל הבן: 'אבא, מה לחשתי לו? מה דברת איתו?'. אמר לו אביו: 'שאלתי אותו מאיפה השיג את היין המושב הזה, שעד כדי כך גורם לו להיות 'מסטול', זרוק על הכביש, גם אני רוצה יין כזה!...' אמר האב, ופני הבן חפו.

להתמכר לזין ולמה שדומה לו זו סכנה! במינוי יש גם דברים אחרים שמתמכרים אליהם, יש כאלה שמתמכרים להמורים ולמשחקים על סף, צריך להזהר מאד מהדברים האלה! אנשים מכרו בתי אצלם כל מה שיש להם בשביל זה, נשארו ערומים וערירים, זה המוסר שלודמים בפרשה, מביא בליל לעולם. נח השומר "ויחגל בתוך אהלה" (בראשית ז', כ"א), אם היית יודע נח שדבר זה היה נכבד בתורה וכלם ייתנו את כל עול, הוא לא היה עושה לצדמא כאלו בנות!

הבעיה היא שגם התחיל עם דבר שעושהו חלון. היה צריך להתחיל התחלה טובה יותר, הכל הולך אחרי ההתחלה. כשאדם הולך לעבודה ביום הראשון, הוא רוצה להראות טוב, ששכל מסדר ושללא יאחר. כיון שההכרות הראשונית והרגע הראשון פותחים לו את כל הדרכים להצלחה. גישו מחקר ובו בדקו מתי אנשים מחליטים להקשיב למרצה. שם יצא, שחמש הדקות הראשונות של ההרצאה, הן קובעות את ההמשך. אם הוא דבר טוב בחמש הדקות הראשונות אנשים ימשיכו לשמוע הלאה, אבל אם בהתחלה ספספ קצת ודבר טוב, שוב, אם אחר כך ידבר לשמוע טובים, אנשים כבר לא יקשיבו. ההתחלה היא חשובה.

לכן אדם ישתדל להתחיל טוב, ובדרך שאדם רוצה לילך בה מוליכין אותו (מכות דף י"ב).
הי' רצון שהקדוש ברוך הוא יתן לכל עם ישראל ולכן ולנו חרף בריא, חרף טוב, חרף מועיל,
שיתעלו מעלה מעלה ברוחניות ובגשמיות, הקדוש ברוך הוא ימלא משאלות לבכם לטובה
ולברכה, לששון ולשמחה, לבשורות טובות, לגשמים בעתם, להצלחה במה, לרפואה שלמה
ומבלי חרובה, אמן פן יהי רצון.

מתחילים ללמוד את התורה בשמחה ובהנאה

בשורה חשובה לכל אוהבי התורה ולומדיה: חדש! חדש! חדש!

פירוש מן הרב רחמים חי חזיתא הכהן זצוק"ל על
התורה בכלי נאה ומפואר בהיר וברור לכל אדם
- חידושים, סיפורים ומאמרים -

☎ (בשרית) 08-6727523 ✉ rahamim12@012.net.il

"החתירה לאמת ומסירות הנפש לתורה" **ראיון מיוחד עם ראש הישיבה הגאון הרב חננאל כהן שליט"א**

אנחנו נמצאים כאן בישיבת "ברכיה" המעטירה, ישיבה ששמה לה למטרה להמשיך את דרכו של מרן ראש הישיבה זצ"ל, ובד בבד שואבת השראה עצומה ומודרכת לאור קווי המנחים של מורנו הגאון הרב משה לוי זצ"ל מחבר הספרים החשובים - "מנוחת אהבה" "ברכת ה'" ועוד רבים ונכבדים, אשר השבוע הקרוב יחול יום פטירתו.

זכות היא לנו לשוחח עם הגאון הרב חננאל כהן שליט"א ראש הישיבה "לבנימין אמר" וראש מוסדות חכמת רחמים, שלמד אצל הרב שנים רבות והיה מקורבו ממש, ועד היום האחראי הבלעדי להוצאת ועריכת ספרי הרב זצ"ל המפורסמים המפארים כל כולל ובית מדרש בארץ ובעולם.

חום גבוה של 40 מעלות. הוא לא הצליח לקום מהמיטה. למרות זאת, הוא התאמץ, גרר את עצמו ובדק אם הוא מסוגל ללכת בתוך הבית. הוא אמר לעצמו: 'אם אני מסוגל ללכת בבית, סימן - שאני יכול ללכת גם לישיבה, זה הרי בסך הכל 200 מטר'. הוא הגיע לישיבה, מסר את השיעור עם 40 מעלות חום, ורק אחרי השיעור, כשכבר לא היה מסוגל לעמוד על רגליו, חזר לביתו. זה היה מוסר חי עבורו - כמה אדם צריך למסור נפש על התורה ולהיות שקוע בה.

"והדבר המדהים ביותר היה השמחה שלו. תמיד כשהיה לומד, היה מחייך, נהנה וקורן מאושר מכל סברא יפה וישרה. הלימוד שלו תמיד היה בשמחה, באהבה ובשקידה עצומה. את הערכים האלו - של עמקות, שקידה, יראת שמיים ומידות טובות - אנחנו משתדלים להנחיל לבחורים אצלנו בישיבת 'ברכיה', כדי להמשיך את שרשרת הזהב של רבותינו".

ידוע שלצד השיעורים העמוקים שמסר הרב לאברכים ותלמידי חכמים מובהקים, הוא מסר במשך שנים שיעור ייחודי ביבנה לבעלי בתים ואנשים עובדים. מה היה מיוחד בשיעור הזה, ומה שלומו היום?

ראש הישיבה: "השיעור של הרב לבעלי בתים ביבנה, היה מפעל חיים מיוחד במינו. אצל הרב, שיעור הלכה לבעלי בתים לא היה רק 'לקרוא הלכות' מהספר. הוא היה מכין את השיעור לעומק, ומנגיש להם את הסברות והיסודות. למעשה, רוב הספרים שהוא כתב צמחו מתוך השיעורים הללו! הוא לימד את בעלי הבתים הללו בצורה כזו שהוא פשוט הפך אותם לתלמידי חכמים ממש. לאחר שנפטר מורנו הרב זצ"ל, מילאתי את מקומו בהוראת ראש הישיבה הגאון הרב צמח מאזוז שליט"א, שביקש ממני להמשיך את השיעור ביבנה. ברוך השם, אני מוסר שם את השיעור כבר למעלה מ-25 שנה, כל יום שלישי בשעה שמונה בערב בבית הכנסת 'תפלה למשה', וזה פשוט מחזה מדהים: אתה יושב מול אנשים עובדים, אבל הם תלמידי חכמים לכל דבר. הם מתווכחים איתך בלימוד, מקשים ומתריצים, ובקיאם בצורה מבהילה בתורתו של הרב ובספרי 'ביע אומר'.

לפעמים כשאני מביא רבנים מחליפים לשיעור, הם אומרים לי בתדהמה: 'מה זה? בעלי הבתים האלו בקיאים לגמרי בכל התורה, מביאים קושיות ותירוצים של גדולי האחרונים!' ככה הרב חניך אותם. הוא הפך את התורה לחביבה עליהם, וזקף את קומתם של אנשים שרק התחילו ללמוד, שיהיו יודעי ספר, בעלי יראת שמיים ואוהבי תורה. בעזרת השם שנזכה להמשיך לצעוד בדרכו, להגדיל תורה ולהאדירה."

כבוד הרב, בתור מי שהיה תלמידו הקרוב ועוסק בספריו עוד בחייו ועד ימינו אנו, מהי בעצם ה'בשורה' הגדולה שהביא הרב משה לוי לעולם התורה? מה ייחד את דרך הלימוד שלו?

ראש הישיבה: "מי שלא ראה את מורנו הרב זצ"ל בשיעור או בבית המדרש, קשה לו להבין את העוצמה והענקות שלו. הדיוק שלו בדברי הראשונים, הסדר המופתי והבקיאות המדהימה היו פלא מיוחד. הוא ידע לקחת נושאים מורכבים - כמו סוגיות שבת, תערובות, ספק ספקא וחזקות, הלכות נידה ושביעית - ולפתוח אותם בצורה רחבה, בהירה ומסודרת, כשהוא תופס כל עניין מהשורש ומהכללים.

"אבל הלב של דרך הלימוד שלו היא החתירה הבלתי מתפשרת אל האמת. הוא היה 'עוקר הרים' בבית המדרש, מתאמץ להגיע לסברה ישרה ולא מסכים לקבל שום תירוץ דחוק. הוא תמיד אמר שלא כל מה שמבריק או מחודד הוא נכון. לכל סברה חייב להיות 'בית אב' - מקור ברור בגמרא או בראשונים, ושזה יתיישב בדיוק במילים שלהם. הכל נעשה בחריפות ובמהירות הבזק, אך בענווה עצומה."

האם יש סיפור מיוחד שזכור לרב שממחיש את הגישה הזו כלפי התלמידים?

ראש הישיבה: "בוודאי. אני זוכר שבאחת השנים בהן למדתי אצלו כאברך, ביקשתי להצטרף לשיעורים שלו כדי להעמיק בדיוקים בראשונים. הרב הסכים, אך הציב לי תנאי: 'אתה לא מדבר בשיעור ראשון, אלא רק אחרי שכולם מדברים, ואם יש לך מה להוסיף או לענות - תדבר'. הסכמתי מיד.

"יום אחד עלתה בשיעור קושייה קשה מאוד של המהרש"א. ישבנו וחשבנו כיצד ליישב אותה, ואז הרב ביקש ממני להסביר את המהרש"א. אמרתי לו תירוץ מסוים, והרב אמר לי: 'תדע לך, יש לי הרבה תירוצים חריפים על הקושייה הזו, אבל הם לא האמת. מה שאמרת עכשיו - זה הפשט האמיתי'. הוא לא הסתפק בזה, אלא הרחיב ושילב את הדברים שלי, הוסיף עליהם עד שהכל התיישב בצורה נפלאה. זה היה המוטו שלו: לחפש את האמת וללמוד לעומק."

מלבד הגאונות התורנית, הרב היה ידוע גם במסירות הנפש המבהילה שלו, שעברה דרך ייסורים קשים.

ראש הישיבה: "נכון מאוד. מורנו הרב, כמו גם מרן ראש הישיבה זצ"ל, עברו שניהם ייסורים קשים מאוד בחייהם, ובתוך כל זה הראו התמדה ושקידה מבהילה.

"אני זוכר מקרה בלתי נשכח: יום אחד הרב היה חולה מאוד, עם

למען תספור

הרב עובדיה היה כלו מלא תורה, מלא אש, מלא ענוה, מלא בכל. אי אפשר לתאר. והענוה שלו מעל ומעבר

ג' בחשון זה יום "העלות הענן מעל האהל" (במדבר ט', י"ז). יום שנפטר בו גאון עולם. מרן כותב בבית יוסף חשן משפט (סימן ר"ח) על הרמב"ם: "עטרת תפארת הפוסקים", ואתו דבר אפשר לומר בימינו על מרן הרב עובדיה - "עטרת תפארת הפוסקים". הרב עובדיה בדורנו היה מכרז להיות! היה חיב להיות. אם לא היה - הכל היה מדרדר לחלוטין. צריך אדם שהוא יודע איך לגשת אל העם ולדבר אתם, ועם זה הוא בקי בכל התורה כלה. יש אנשים שהם בקיאים בתורה, אבל אינם מדברים עם העם ויש אנשים שמדברים לעם, אבל הלכה אינם יודעים, ואלו הרב בקי בכל דבר. וכשהוא היה מדבר עם העם הוא לא חפזו [איננו מדבר במהירות ובקצור]. פעם הסביר מה זה "פסיק רישיה ולא מנוח". חצי שעה הוא הסביר! אחרי שגמר, אמר, פעם אחת מספיק. והוא בגללותיו היה חי בעני, עני נורא ואים. יש ספר שנכתב עליו - אביר הרוצים. כתב אותו הנקד שלו - רבי יעקב שושן שיחיה, מביא לה שם דברים איך הרב היה חי בעני. באים רבנים לבקר אותו, והבית שלו היה צפוף מאד, השלחן על יד הדלת. לכן לא היו נכנסים, אומרים שלום מרחוק - ונראה אותו מרחוק" (בראשית ל"ז, י"ח) וגמרנו. אין מקום. חי בעני, אבל האהבה שלו לתורה הייתה מעל ומעבר לכל דמיון. כשהוא חולה אמר: אם אני לא יכול ללמוד, מה אני עושה? כאן בחיים? החיים שלו היו תורה. נשם תורה וחי תורה. איך הוא זכה לדבר הזה? יש אומרים פיון שאביו היה פיטן גדול, והיה שר בשמחת תורה: "גלה גלה זיו הודי" (יש שיר כזה שמתחיל "גלה גלה זיו הודי", אני לא מכיר אותו) בשמחה רבה מאוד (ע"פ ס' חזו"ע-תענית ע"מ תק"ב). ויש מקור לזה. רבי חיים פלאג' כותב (מועד כלל חי ס"ח כ"ה), הפרנו תלמיד חכם גדול שהיה בשמחת תורה מפוזר ומכרזר בשמחה בלי סוף. וזכה שהוא ובניו ובנדיז כלם תלמידי חכמים גדולים, מרביצים תורה בישראל ודינים וכו'. לא מצאנו סבה לזאת רק הדבר הזה. [ע"כ]. אז כל שכן וקל וחומר אדם שהוא לא נחשב למדן, והוא שר מכל הלב בשמחת תורה, שיזכה לבן שהאיר את העולם כלו. "העניק חמה בקומתו" (סוטה דף ל"ד ע"ב). והחכם הזה נולד בשעה של דמדומי חמה. בשעה שיהדות ספרד הייתה הולכת ופוחתת (כמו בית שמאי (בשבת דף כ"א ע"ב) שאומרים פוחת והולך...). כל פעם יורדים ויורדים ויורדים. הרב עובדיה החזיר את הגלגל אחורנית.

ואני שמעתי את השעור מפי הרב בליט ט' באיר תש"ל. היה אז רבי שמואל עידאן זצ"ל מנהל בית הכנסת של התוניסאים (בית רחמים בפרדס פא). ואני שמעתי באותו שבוע מחכם אשכנזי גבוה גבוה - "פי גבה מעל גבה שמר וגבהים עליהם" (קהלת ה', ז)... אמר לי אתה יודע שבמזאצ'י שבת בא הרב עובדיה ומדבר בבית כנסת "משנהד". והוא אומר הכל בעל פה, מקורות וכו' וכו'. פלא פלאים. אז אני אמרתי, אם הוא אמר ככה, אנוחנו הספרדים לא נשמע את הרב עובדיה? בוא נשמע. אמרתי לרבי שמואל עידאן, בוא נלך. בתשע וחצי בערב הגענו לשם, והיה הרב "מפוצץ" את השומעים במקורות בבקיאיות ובחריפות עד שהשעה אחת עשרה. בשעה אחת עשרה התחיל לומר דברי אגדה, הדבר הראשון שהתחיל בו אמר, יש אנשים שאומרים, אני לא לוקח מהעדה הזאת, אני לוקח רק מהעדה שלי. למה? מה העדה הזאת? זה עדת קרח? זה עשרת השבטים? ואתה שומע את הדברים, ואתה מרגיש שהכל מכל הלב. לב טהור, לב קדוש, לב ישר. לכן פשיצאנו אחר כך, ובשתיים עשרה נחצי הגעתי הביתה, אמרתי לי הרבנית זכרונה לברכה: למה הגעת מאחר כל כך? אמרתי לה: תכלי שהרב דבר בבית הכנסת, כי אם היה מדבר בבית הקברות היו קופצים

הנפטרים... תחית המתים היינו רואים. אמרתי לי: מה אתה אומר? היא לא האמינה. עד שאחרי שנים היה לה לון בפית, והייתה רואה איך הרב מדבר. זה משהו מדהים. הדבור שלו היה יוצא מהלב ונכנס ללב.

פעם הרב עובדיה היה אומר לבן שלו: מה מספר הטלפון שלך? אמר לו: הטלפון שלי כך וכך. בסדר, מחר בבקר הוא שוכח. אומר לרבנית: מה הטלפון של רבי דוד? היא אומרת לו: אתמול הוא אמר לה. אמר לו: שכחתי. מחר אותו דבר, מחרתים אותו דבר. אמרתי לו: רבי, אתה זוכר כל התלמוד בעל פה, אתה לא יכול לזכור את מספר הטלפון של בנך? אמר לה: אם אני אזכר מספר טלפון, יחסר לי לעמתי עמוד אחד מהגמרא! אני לא רוצה לזכור, אני רוצה כל יום לשאל מחדש מה המספר טלפון שלו. ככה היה. (ובשבוע שעבר) למדנו קטע מספרו (של רבי דוד) הלכה ברינה חלק ארבעה עשר, איזה עיון נמרץ! עיון מיוחד.

ופעם אחת היה הרב חולה, בבקר הביאו לו אכל, אחר כך אחרי כמה שעות אמר לרבי דוד: אני קראתי בספר מראית העין של החיד"א (שחבר אותו בסוף ימיו) חדוש כך וכך. אמר לו: מתי קראת בזה? אמר לו: לפני ששים שנה. שאל אותו: ומה אכלת בבקר? אמר לו: שכחתי. איך אפשר מה שאכלת בבקר שכחתי ומה שלמדת לפני ששים שנה אתה זוכר? אמר לו הרב: מה שלמדת? זה נכס, זה דבר חשוב, אני זוכר. אבל מה שאכלתי - מה זה מענין אותי אם אכלתי ארז או אכלתי ביצה?... מה זה משהו! לא משנה כלום. זה אדם מיוחד. מהשמים הראו לנו בדור הזה שאפשר ללמוד תורה בזכרון כזה מפלאי, ולזכור. והרב היה אומר: אין לי זכרון. אז מאיפה הכל? אמר: הייתי משנן. פעם הוא אמר למישהו: תקח את התוספות הזה, ותראה כמה מלים יש בו? מאתים מלים. אמר לו: אגיד לך אותם בעל פה! הוא שאל את הרב: מתי הכנת את זה? אמר לו: כשלמדת את התוספות הזה, חזרתי עליו מאתים ושלושים פעם! לכן אני זוכר אותו, אתה מתפלל על זה? אין לי זכרון!

הרב עובדיה היה כלו מלא תורה, מלא אש, מלא ענוה, מלא בכל. אי אפשר לתאר. והענוה שלו מעל ומעבר. הוא היה אדם מיוחד בימינו. פעם אחת הרב היה מדבר, אחר כך משהו אחר דבר. ותוך כדי שהוא מדבר בא משהו לרב ושאל אותו שאלה. הרב אמר לו: ששש, עכשיו אני מקשיב! למה הוא מקשיב? וכי הוא לא ידע מה שאומר החכם הזה? הוא ידע את הכל. אבל שלא תהיה פגיעה באותו אדם שהוא דורש, לא רצה לשמע. שלא יפגע במשהו! אחרים לא אכפת להם, אתה יכול לדבר, ובאותו רגע שאתה מדבר הם מדברים ומפספסים. מה קא משמע לן (מה הוא משמיע ומחדש לנו)? אני יודע את הכל! כל התורה כלה בכיסי... הרב עובדיה לא אומר ככה, אלא הוא מכבד ומכבד. יודע להבין לרגשותיו של בן אדם. פעם הרב היה באיזו חתנה עם הרב ישראל מאיר לאו. יצא לחיים ארפים. ואמר הרב לרב לאו: יש כאן צלם, תזוז מעט שיזכר לצלם טוב. אמר לו: מה אכפת לרב מהצלם הזה אם יצלם טוב או רע? אמר לו: אחר כך יראו שהתמונות לא יצאו טובות, וזה צלם חדש וצעיר, אז יאמרו: ככה אתה עושה לנו תמונות כאלה? יגרשו אותי ויוציאו עלי שם רע. והוא מחפש דרך שיחיה לו שם טוב. אז לכן נזוז קצת כדי שהתמונה תצא יפה מאד. הרב לא התפלל: כל כך אתה חושב על האילת? כן, הרב חושב על כל כך אדם. אדם כזה זה מיוחד בימינו, שנים רבות לא קם כמותו. ובשבוע הבא האזכרה שלו. ולכן כדאי לילך ולהתפלל על קברו שיתפלל לפני ה'.

"אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה - שאהב הרב עובדיה את התורה - בוא יבואו לו" (ע"פ שיר השירים ח' ז'). כל התורה כלה שגורה על פיו. על דבר אחד אומר לה זה מופיע כאן ומופיע כאן ומופיע כאן ומופיע כאן. מלה במלה.

(בית נאמן גליונות: 431 אותיות כ"ב - כ"ד, 432 אות א', 379 אותיות ח' ו', 279 אותיות א', ב', ג', וח' 11 הערה 1, 46 הערה 23, 330 אות י"א).